

LAUDATIO Lluís Gimeno

Nadie es alguien, un solo hombre inmortal es todos los hombres.” Jorge Luis Borges.

Excel·lentíssim i magnífic Sr. rector de la
Universitat de Perpinyà Via Domitia.

Excel·lentíssims i magnífics Srs. rectors
de les Universitats de la Xarxa Vives.

Senyores i Senyors:

Sempre és un honor per a mi haver de parlar del Dr. Germà Colón. No és, doncs, la primera vegada que aquest que us parla, ho fa. Això, però, pot ser un problema perquè hauré de repetir coses que ja vaig dir en el seu dia; nogensmenys, la cultura pedagògica coneixia una dita, ja molt antiga, que positivitzava les repeticions, gairebé les elevava a categoria d'axioma didàctic: es tracta de la frase llatina *repetita iuvant*, que moltes vegades l'he oïda en boca del nostre homenatjat. Gràcies a aquesta frase, em podré disculpar davant vostès, doncs, d'haver-hi de dir coses ja sabudes.

Disposat, doncs, a glossar convenientment els mèrits de la persona que avui homenatgem, amb tots els honors, posant en relleu tant la significació de la seva obra científica com l'interès de la Xarxa Vives d'Universitats per reconèixer-la d'una manera formal, vull demanar que em sigui permès de manifestar la meva més íntima emoció en participar en aquest acte, i de regraciari alhora la institució a través de l'actual president, el magnífic i excel·lentíssim rector de la Universitat de Perpinyà Via Domitia, doctor Fabrice Lorente, per haver pensat en mi a l'hora de triar la persona que presentarà Germà Colón.

És segur que aquell qui s'hagi ocupat o s'ocupi encara d'algun aspecte relacionat amb la recerca lingüística dins el camp de la Filologia Romànica, i especialment de filologia catalana i occitana o d'etimologia francesa o de lingüística espanyola, no trigarà a trobar-se amb el nom de Germà Colón. Perquè els abundosos i acurats treballs, posem per cas, d'etimologia o d'història de la llengua, especialment de les llengües romàniques esmentades suara, així ho mostren i són apreciats amb tota la seva vàlua dins el camp de la recerca filològica. Colón ha treballat i continua treballant en diversos camps o àmbits de la lingüística, de la cultura humanística i de l'erudició.

Voldria, doncs, saber dir breument qui és Germà Colón, que és honorat, avui, per totes les universitats del territori lingüístic català; què ha fet Colón i, sobretot, com ha fet ço que ha fet, perquè siguem avui ací tots junts per homenatjar-lo.

Colón és un cas singular dins la vida cultural catalana. En una època en què la nostra llengua no era ensenyada enlloc i, a més, era menyspreada i fins i tot humiliada, ell hi va entrar en contacte de la mà dels estudis de romàniques i això és un fet que cal destacar per tal com, temps a venir, tindrà rellevància puix que la seva tasca en favor de la llengua, sense estridències ni escarots, ha fet probablement més en favor del seu coneixement i conreu, sobretot a l'estranger i després a casa nostra, que la cridòria d'alguna gent. D'aleshores ençà, li ve el goig de poder desentranyar l'origen d'alguns mots que des de la seva infantesa l'havien fet cavil·lar, tal com molts anys després així ho ha manifestat en alguna ocasió: "A mi el fenomen de la relació entre els idiomes espanyol i català m'ha marcat des de la infantesa. A l'escola sentia una llengua, al carrer o a casa, una altra. La qüestió dels contrastos entre espanyol i català m'ha obsessionat [...]. La disparitat de vocabulari era el que superficialment més em sorprenia. Per què -em demanava de petit- *ventana* i *finestra*, *ciruela* i *pruna*, per què *agujero* i *forat*, *cebada* i *ordi*, *subir* i *pujar*, *queso* i *formatge*? Així em vaig fer llargues llistes que avui em fan somriure, però que van arribar a fer-me perdre l'enteniment: oh, aquells substantius *bresquilla*, *esme* i *cotna*, el nom per als quals no trobava a l'altre costat denominació satisfactòria, o aquell adjectiu *aigualit* o el verb *esmussar*! La meua llengua ho deia tot, i l'altra, no..."

És a partir d'aquesta curiositat que el jove Colón comença, ja amb mètodes científics al seu abast, a estudiar profundament aquella llengua que va aprendre a casa i que era la que li servia per a relacionar-se amb la gent. Entrar en el món de la ciència, de la Filologia i de la Lingüística Romàniques li va permetre d'estendre les mires i es va adonar que si volia arribar a desentranyar els ètims de mots catalans no tenia més remei que fer-ho des d'un punt de vista panromànic, és a dir, solament el coneixement dels eixos sincrònic i diacrònic neollatins li permetria de poder aprofundir veritablement i arribar al moll de l'os de les paraules, per tal com el solar romànic és en realitat l'àmbit comú on molts fenòmens lingüístics troben la seva conjuminació i explicació. Això ens fa entendre per què l'homenatjat es va interessar des d'un bon principi pel francès i l'occità, per una banda, i, per l'aragonès, el castellà i el portuguès, per l'altra, llengües i dialectes romànics que l'ajudarien a entendre millor els processos pels quals havia passat la nostra llengua en èpoques pretèrites. Amb aquesta preparació, Colón es llançà amb entusiasme a col·laborar amb un dels seus primers mestres, el doctor Badia i Margarit, en la càtedra de Gramàtica Històrica Espanyola de la Universitat de Barcelona; en aquella època entra en contacte amb Mateu i Llopis, Riquer i Casacuberta, o el mestre Jordi Rubió entre d'altres, els quals fora de les aules universitàries li ensenyen tot allò referent a la llengua catalana que ell no podia adquirir dins els claustres d'aquella universitat. Després d'haver llegit el doctorat a Madrid amb una tesi sobre el parlar castellanenc en què assajava el mètode geolingüístic sobre un parlar valencià, se'n va a Lovaina i Zuric amb un beca del *Ministerio*, i allà es posa definitivament en contacte amb el bo i millor dels romanistes europeus, com ara un altre mestre seu, el gran lexicògraf suís Walter von Wartburg, o el dialectòleg romanès Severius Pop, etc... A partir de 1954 resideix a Basilea i hi desenvolupa una intensa tasca docent, primer com a lector (1954), després com a "Privatdozent" (1959), professor extraordinari (1963) i des del 1967 com a catedràtic numerari de Filologia Iberoromànica. Allà, en aquella Universitat, hi va desenvolupar una intensa tasca en favor de les llengües de la Península Ibèrica fins a la jubilació i també inculcava als seus alumnes la curiositat i el respecte per tots els idiomes romànics, així com la passió per la

ciència, fins i tot després de la seva jubilació, no debades ha sabut crear escola allà a la Universitat de Basilea, bona prova d'això que dic són els nombrosos deixebles que hi ha deixat, entre els quals cal destacar: Rolf Eberenz, Michael Metzeltin, Gret Schib, Beatrice Schmid, Curt Wittlin, etc... els quals segueixen investigant en els camps romànics més estimats pel seu mestre: el català, l'espanyol, l'occità i el francès. Encara que l'interès de recercador es concentra en les llengües de la Península Ibèrica, cal assenyalar que Colón fou durant deu anys col·laborador i redactor del *Französisches Etymologisches Wörterbuch* i que també va donar classes de Filologia Francesa a les Universitats de Basilea i d'Estrasburg.

Colón des d'un bon començament de la tasca investigadora va publicar en les revistes més rellevants del món de la Filologia Romànica, així com també en totes les altres que han anat apareixent i que hi tenen relació o amb algun aspecte d'erudició o literari. Cal dir que la publicació de *El Lèxico catalán en la Romania*, en 1976, fou la consagració definitiva com a romanista admirat i respectat en tots els fòrums científics. La publicació de texts medievals és un altre aspecte que també cal destacar. No és estrany que un dels primers que va donar a la impremta fos *el Llibre d'Hores*, manuscrit de l'Arxiu de l'Església Parroquial de Morella que, Colón, a través d'un examen filològic i lingüístic, afirmava que aquell text havia estat redactat a la diòcesi de Tortosa i és, actualment, l'únic llibre d'aquestes característiques que ens ha pervingut en la nostra llengua.

El mètode de treball de Colón no és tancat ni dona res per definitiu, per això podem trobar-nos de vegades que insisteix en anàlisis que havia començat des de temps, com ara el cas de l'explicació de l'ètim del mot "rall" estudiat l'any 1961 a la "Revue de Linguistique Romane" i que fa poc ha tornat a donar a la impremta a la revista "Antiqua et nova Romania" de la Universitat de Granada en un homenatge al seu amic i col·lega José Mondéjar, traspassat fa poc. El programa de recerca traçat des de les seves primeres passes l'ha menat a la publicació i estudi- en col·laboració amb Arcadi Garcia a partir de 1970- dels *Furs de València* obra cabdal per a l'esclariment i tipologia del valencià dels primers temps, que ja ha estat publicat totalment. No es tracta d'enumerar tots els treballs de Colón, cosa que per una altra banda resultaria bastant feixuga atès el seu gruix, sinó de destacar i calibrar amb quina seriositat científica treballa.

Resta, encara, un darrer punt. És el que es refereix a qui honora, avui, Germà Colón. La resposta és fàcil: el món universitari a través d'aquesta institució que ha tingut la magnífica idea de fer-li aquest homenatge. D'antuvi, vull posar en relleu que el gest de la Xarxa Vives significa el seu pregon desig d'encarar-se dins la realitat sociocultural que l'envolta. Ja han passat els temps en què la nostra realitat cultural quedava al marge de les aules i si algú volia conèixer-la havia d'acudir a les poquíssimes institucions de caràcter privat d'arreu del territori lingüístic.

En segon lloc, hi ha l'obra científica de Colón, que abraça treballs de recerca i d'erudició i treballs de divulgació. En aquest punt, vull deixar dites algunes fites per ell aconseguides: a banda de les esmentades suara, és important d'assenyalar la recerca en el camp de la lexicografia, de tal manera que el nom de Colón s'associa molt sovint a l'estudi del lèxic, tant des del vessant històrico-etimològic, com del descriptiu.

És un dels lexicògrafs més destacats dins el món hispànic, reconegut tant per la filologia espanyola com per la catalana, sobretot. En posaré un exemple: l'edició i estudi del *Diccionario latino-español* d'Elio Antonio de Nebrija (Salamanca, 1492), obra que marca un inici en la lexicografia hispànica, i que ha valgut al nostre homenatjat un merescut reconeixement dins la recerca de la història de la llengua espanyola. Aquesta publicació donà peu perquè Colón redactés un temps després diverses monografies que tenen el gramàtic i lexicògraf andalús com a centre. Però Colón ha treballat, i continua treballant, en altres camps o àmbits de la lingüística, de la cultura humanística i de l'erudició.

El món universitari, doncs, es sent joiós, avui, d'homenatjar Colón, investigador savi i modest, que, ultra home de ciència, ha sabut ésser home del seu temps i del seu país, amb tot allò que de significació positiva pugui tenir aquesta actitud.

Fa temps que universitats, acadèmies, societats científiques i cases editorials han reconegut públicament la vàlua de l'obra científica i pedagògica del filòleg castellanenc. Germà Colón ha estat professor associat de les Universitats d'Estrasburg (1968-1972) i de Barcelona (1973-74). És membre corresponent de la *Reial Acadèmia de Bones Lletres de Barcelona* (des de 1963), de l'*Institut d'Estudis Catalans* (des de 1966) i de la *Real Academia Española* (des de 1985). És coeditor del *Boletín de la Sociedad Castellonense de Cultura* i membre de diversos consells assessors (de la "Fundació de Cultura Catalana", entre altres). Ha estat president de l'Associació Internacional de Llengua i Literatura Catalanes" (1976-1982) i de la "Sociedad Suiza de Estudios Hispánicos" (1982-1985), i membre del "Bureau" de la "Société de Linguistique Romane" (1980-1986); des del 1987 és vicepresident de la "Junta Permanente de Historia de la Lengua Española".

Les universitats de València (1984), Alacant (1991), Jaume I (1993) i la Universitat Autònoma de Barcelona li atorgaren el títol de doctor *honoris causa*. La Generalitat de Catalunya li va concedir el 1985 la Creu de Sant Jordi. Va obtenir l'any 1979 el premi *Prat de la Riba* de l'Institut d'Estudis Catalans, el 1987 el premi *Sanchis Guarner* de la Fundació Jaume I i el *Premi de Literatura* de la Generalitat de Catalunya. Fou membre del Consell Valencià de Cultura de la Generalitat Valenciana. L'any 1999, se li va concedir la *Gran Cruz de Alfonso X el Sabio* que atorga el govern espanyol.

Per concloure, i tot manllevant la dedicatòria que Antoni M. Badia li ofrenà en el seu dia en un altre homenatge ofert a la Universitat de Basilea per diversos romanistes, que ara faig meva, hi afegiré:

Eximio ac dilecto
Germà Colón,
toto corde et affectu
dicatum.